

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Україна виграє від інтеграції АПК у світову систему торгівлі

Умова успішної аграрної політики – стратегічний вибір щодо глобалізації. Ідеться про вибір між добровільною консервацією пострадянської системи провадження сільського господарства та активною інтеграцією у світову економіку. Перший варіант означає збереження безладу та марнування бюджетних коштів. Другий – повну перебудову принципів аграрної політики, зрозумілі перспективи для АПК і стимули для розвитку в майбутньому поряд з втратами для частини підприємств у короткостроковій перспективі

Членство України у СОТ забезпечить можливість експорту вітчизняної продукції за найсприятливішими умовами та відстоювання економічних інтересів вітчизняних товаровиробників. Водночас зменшиться ризик коливання цін у разі переходу України з позиції експортера до позиції імпортера щодо певного виду продукції. За умови реструктуризації АПК Україна матиме переваги від членства у СОТ.

Чи доцільне субсидування села?

Стандартні аргументи прихильників субсидування – приклади субсидування сільськогосподарського виробництва у США і країнах ЄС. Галузеві групи виробників і торговців сільськогосподарською продукцією завдяки потужному лобіюванню досягали у минулому ухвалення законів і нормативних актів, які надавали їхнім галузям щоразу нові види державної підтримки. Саме ці групи відстоюють погляд, що сільське господарство України не зможе розвиватися без масштабних обсягів державної підтримки.

Противники субсидування вважають, що чинна державна політика стимулювання зростання у сільському господарстві затримує досягнення стратегічної мети – підвищення ефективності АПК. Надаючи великі обсяги підтримки, уряд подовжує існування багатьох неефективних підприємств. Водночас деякі ефективні виробники майже не отримують державної підтримки.

Для системи підтримки сільського господарства України характерні корупційні схеми розподілу коштів,

фальсифікації і розкрадання, неефективне використання. Часто для отримання коштів необхідно заплатити “відкат” у 30–50%. Або для отримання доплат за великогового худобу знижується кількість голів худоби, що реалізується. У результаті чимала частина державних коштів не працює на підтримку сільськогосподарського виробника.

Посилаючись на досвід державної підтримки сільського господарства США та країн ЄС, прихильники субсидування не беруть до уваги, що крім цих високорозвинених країн у світі більшість становлять країни, що розвиваються, які переважно не застосовують інструменти державної підтримки. Нова Зеландія та деякі країни Латинської Америки без державної підтримки досягли високого рівня розвитку сільського господарства.

Внутрішній ринок захистить себе сам

Другим аргументом часто називають потребу захисту державою внутрішнього ринку. Головний аргумент прибічників – після зменшення тарифних і нетарифних бар’єрів для імпорту в Україну масово завозитимуть іноземну сільськогосподарську продукцію за демпінговими цінами, національні товаровиробники не витримають конкуренції та збанкрутують.

Розрахунки свідчать, що очікувані негативні наслідки безпідставні. Після вступу до СОТ майже до всієї продукції сільського господарства та харчової промисловості застосовуватимуться граничні імпортні тарифи на рівні 20%. Це менше, ніж чинні тарифи. Дослідники ПРООН, ОЕСР та

Світового банку, які аналізували цінову різницю між світовими цінами та цінами вітчизняних виробників, дійшли висновку, що митні бар’єри не впливають на ціни вітчизняних сільськогосподарських виробників, які залишаються низькими, часто навіть нижчими за світові. Це пояснюється тим, що Україна є нетто-експортером більшості первинної продукції сільського господарства та харчової промисловості. Що більше, за винятком м’яса птиці та свинини цінова різниця є нижчою, ніж граничні тарифи, які діятимуть з моменту вступу до СОТ. Це означає, що вплив зменшених тарифів на вітчизняні ціни буде незначним. Автори дослідження зробили висновок, що низький рівень граничних тарифів не призведе до додаткового тиску на виробників і рівень захисту внутрішнього ринку буде достатнім, бо основні види продукції сільського господарства будуть за ціною конкурентоспроможнішими, ніж імпортні товари.

Безпідставними також є посилання на негативні наслідки лібералізації відносин з ЄС. Так, за даними пофакторного та модельного аналізу, зі створенням зони вільної торгівлі імпорту продукції сільського господарства з ЄС зросте на 20%, а український експорт – на 30%. Відповідно, забезпечується абсолютний позитивний результат.

Уряд має мінімізувати втрати від інтеграції

Основні ризики від інтеграції українського АПК у світову торгівлю такі:

- лібералізація торгівлі посилить вплив світової кон’юнктури на економіку України;
- галузі з високим рівнем субсидування залишаться без підтримки державних програм, їхнє виробництво скоротиться і зросте рівень безробіття;
- зниження рівня доходів у результаті зменшення внутрішніх цін як результат членства у СОТ (за членства в ЄС – навпаки – підвищення внутрішніх цін);

- низка втрат для окремих підприємств, спричинена структурною трансформацією галузі, зміною спеціалізації;
- зростання витрат бюджету на заходи з гармонізації з вимогами СОТ;
- зниження податкових надходжень через скорочення обсягів сільськогосподарського виробництва, зменшення доходів від ввізного мита,

видачі ліцензій і сертифікатів як результат зниження митних тарифів;

- забезпечення світового рівня якості та споживчих властивостей продукції можуть викликати кризу неспроможності національних виробників щодо дотримання міжнародних стандартів.

Для мінімізації втрат уряд має визначити пріоритетами державної політики забезпечення законодавчих та

адміністративних гарантій прав власності (зокрема на землю), доступ до фінансових ресурсів, поліпшення інформаційної, транспортної, торгівельної, технічної та освітньої інфраструктур. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Олександра Жолудя за телефоном (044) 272-1050 або електронною поштою: ozholud@icps.kiev.ua.

Контроль за тютюном зменшить смертність в Україні

Близько 100 тисяч людей вмирає в Україні щороку від хвороб, викликаних курінням. Дані соціологічного дослідження зафіксували зростання за останні п'ять років кількості курців. Запровадження ефективної державної політики щодо контролю над тютюном могло б зменшити показники смертності. Цього ж вимагають від України і підписання Рамкової конвенції ВООЗ щодо контролю над тютюном, і представники більшості зацікавлених сторін

Кількість курців зростає

За результатами соціологічного опитування, проведеного у червні 2005 року Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) на замовлення МЦПД і Ресурсного центру з контролю над тютюном, за останні п'ять років в Україні збільшилася кількість курців. За період з 2000 до 2005 року зросла кількість громадян, які курять щодня, і зменшилася частка тих, хто ніколи не курив. Частка тих, хто курить щодня, серед чоловіків становить 61,9% (57,7% за результатами аналогічного дослідження 2000 року), серед жінок – 15,8% (13,5% 2000 року). У цілому серед дорослого населення України щоденно курять 36,7% (проти 34,1% 2000 року).

Куріння має негативні наслідки для здоров'я населення і є найчастішою причиною смерті, що може бути попередженою. За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, 2000 року хвороби, пов'язані з курінням, були причиною 13% всіх смертей в Україні (більше 100 тис. людей). Наразі державна політика щодо тютюну в Україні не досягає своїх цілей: поширеність куріння, а з ним і негативного впливу на здоров'я громадян, не зменшується.

Громадськість схвалює обмеження щодо куріння

Про необхідність запровадження такої політики свідчать результати громадських обговорень, які відбулися 13–23 червня 2005 року в Києві, Кіровограді, Сумах, Харкові та Чернівцях. На розгляд представників органів державної влади, бізнесу, громадських організацій і лікарів було запропоновано три варіанти розвитку

політики щодо тютюну: збереження статус-кво, пошук компромісу між інтересами охорони здоров'я та інтересами галузі, впровадження радикальних заходів з контролю над тютюном.

Практично всі учасники погодилися, що політика має переслідувати цілі зменшення розповсюдженості куріння. Це може бути досягнуто лише завдяки пошуку компромісу або радикальних обмежень щодо куріння. Продовження нинішнього курсу, на думку учасників обговорень, неприйнятне з погляду інтересів охорони здоров'я.

Серед хиб регулювання тютюну найчастіше називали легку доступність і відсутність дієвих механізмів впровадження обмежень продажу тютюну дітям, брак механізмів захисту від тютюнового диму тих, хто не курить. Серйозна хиба сучасної політики – широка присутність реклами, особливо спрямованої на молодь і жінок.

Вимоги Конвенції стали вимогами ЄС

Євросоюз ратифікував Рамкову конвенцію у червні 2005 року. Відтепер Конвенція є дороговказом для гармонізації українського законодавства із законодавством ЄС щодо контролю над тютюном, а ознакою успішності цієї політики має бути зниження розповсюдженості куріння.

Заходи, передбачені Рамковою конвенцією, включають і цінові, і нецінові обмеження, спрямовані на зменшення попиту і пропозиції сигарет.

Підвищення податків – найдієвіший захід. Висока ціна попереджує початок куріння серед дітей, зменшує споживання зятятих курців і стимулює відмову від куріння. За

оцінками Світового банку, збільшення ціни на 10% зменшує попит приблизно на 4–8%. За даними соціологічного дослідження КМІС, 36% курців заявляють, що куритимуть менше або кинуть курити взагалі, якщо ціна сигарет зросте вдвічі.

Повна заборона реклами. У ЄС це положення вже діє практично в усіх країнах-членах. Деться саме про повну заборону, адже доведено, що часткова заборона неефективна. Як засвідчило соціологічне дослідження, проти 2000 року в Україні зменшилася частка тих, хто задоволений нинішнім станом регулювання тютюнової реклами – вони становлять 14% (46% 2000 року). Зросла також кількість тих, хто підтримує повну заборону реклами – 56% проти 47% 2000 року.

Захист від тютюнового диму на робочих місцях, у громадському транспорті, закритих громадських місцях. Оскільки пасивне куріння так само небезпечно, як і активне, людина має право дихати чистим від тютюнового диму повітрям. Як засвідчило опитування, 87% дорослих громадян України вважають, що права тих, хто не курить, мають захищатися законом через заборону куріння в громадських місцях.

Окрім цих заходів, Конвенція також передбачає контроль за упаковкою та маркуванням, надання інформації щодо вмісту тютюнових виробів, освітні заходи щодо негативного впливу куріння на здоров'я, допомогу у припиненні куріння, зменшення незаконного обігу тютюну, заборону продажу тютюнових виробів неповнолітнім. ■

Опитування та громадське обговорення організовано в рамках спільного проекту МЦПД і Ресурсного центру з контролю над тютюном, що здійснюється за фінансової підтримки Міжнародного фонду "Відродження".

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Андрія Беги за телефоном (044) 484-4400 та електронною поштою: abega@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою.

Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044) 484-4410, факс: (044) 484-4402. Архів **вісника центру** зберігається за адресою: <http://visnyk.icps.kiev.ua/>

Редактор **вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.